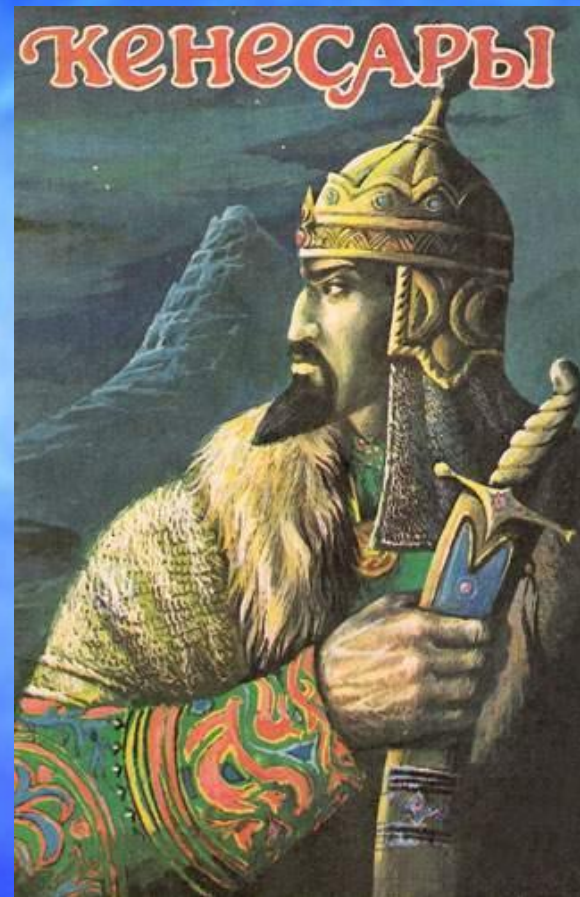

Қазақстан тарихы. 8 сынып.

Сабақ тақырыбы:

1837-1847 жылдардағы
Кенесары Қасымұлы бастаған
көтеріліс

Сабақ мақсаты:

Білімділік: Оқулықтан тыс қосымша тарихи шығармалар, тарихи құжаттар мен деректерден ұлт-азаттық қозғалыстың алғы шарттарын, сипатын, ерекшелігін, мақсатын ашып көрсете отырып, Кенесары Қасымұлы өзі батыр, өзі хан, өзі көсем, өзі дипломат халқының бостандығы мен тәуелсіздігі үшін күрескен мемлекет қайраткері екендігін, “ұлт-азаттық қозғалыс”, “тәуелсіздік” ұғымын қалыптастыру, жан-жақты талдай білуге баулу.

Дамытушылық: 1837–1847 жылдары Кенесары бастаған ұлт-азаттық қозғалыс тақырыбын қортындылай келіп, түйіткілдерді сұраққа жауап беру барысында оқушыларды әлеуметтік – экономикалық және саяси дамудың тарихи құбылыстардың күрделі кешендері талдай білуге және олардың арасындағы байланыстарды айқындай білуге, идеологиялық құбылыстардың таптық мәнін аша білуге баулу.

Тәрбиелік: Халқының бостандығы мен тәуелсіздігі үшін күрескен Кенесарыдай батырдың ерлігін дәріптей отырып, оқушылардың ұлттық сана – сезімін жеріне, еліне деген сүйіспеншілігін арттыру, патриоттық тәрбие беру, өз көзқарасын дәлелдей алатын қоғамның саяси дамудың түсінігін

**Қазақ дейтін бастау үшін бар көшті,
Елі үшін жорық жасап жан кешті.
Бөгенбай да, Қабанбай да, Абылай,
Тәуелсіздік жолын іздеп жан кешті.**

**Әбілқайыр
(1680-1748)**

1726 жылы Ордабасындағы халық жиналысында қазақ жасақтарының қолбасшысы болып сайланады.

Абылай хан (1711-1781)

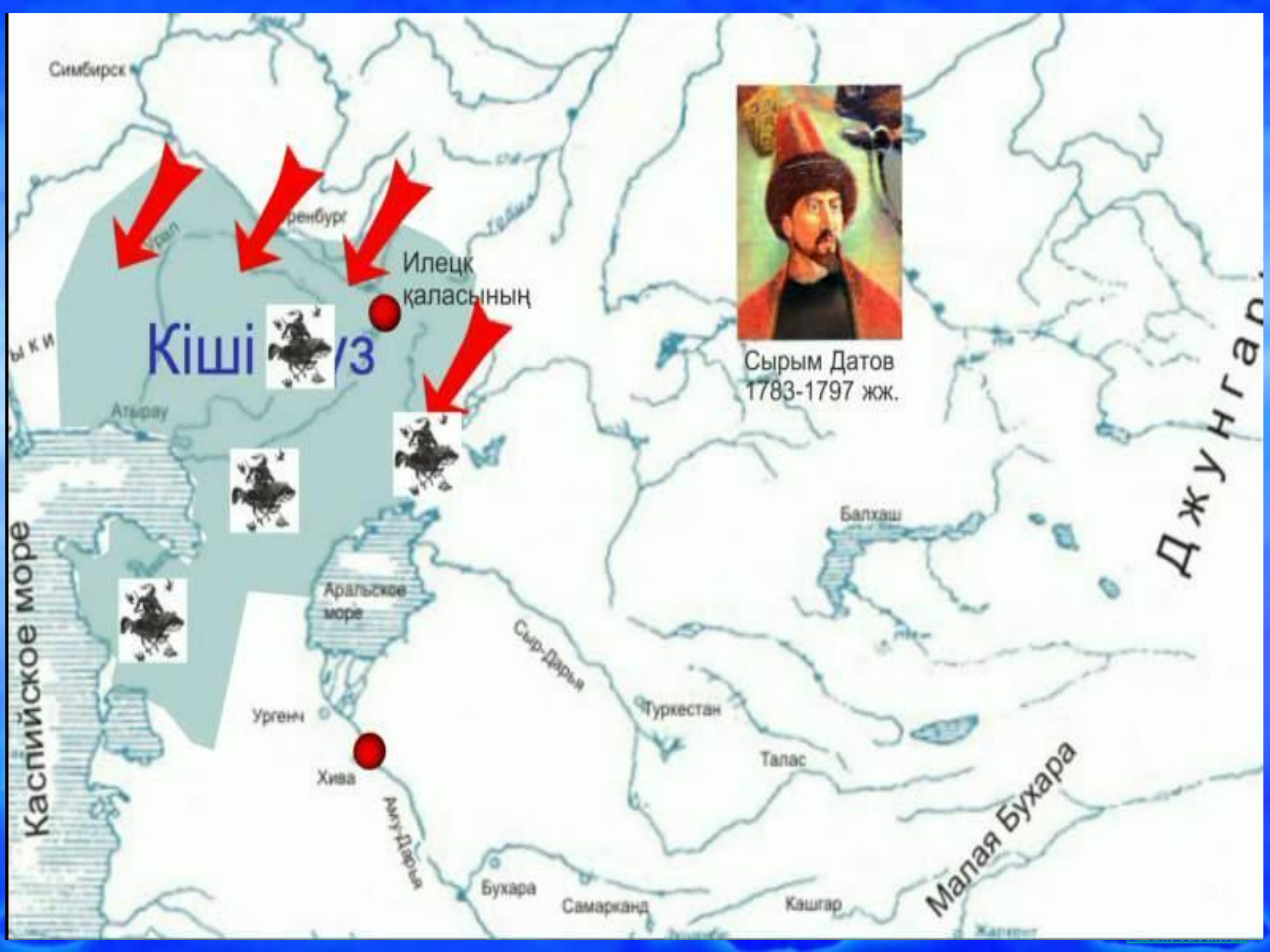
Абылай хан, Әбілмансұр – қазақ халқының ұлы ханы, қолбасшы және дипломат. Абылай – Жәңгір ханның бесінші ұрпағы. Абылай 20 жасында хан майданда ерлігімен танылады. 1730 -1733 жылдар аралығында болған бір ұрыста үлкен әкесінің аруағын шақырып, жауға “Абылайлап” шапқан Әбілмансұр жеңісті ұрыстан соң, Орта жүздің сұлтаны деп танылады, қазақ даласындағы ең беделді әміршілердің біріне айналады. Әбілмансұр есімі ұмытылып, Абылай атанады. 1771 жылы Абылай Түркістанда бүкіл Қазақ Ордасының ханы ретінде ақ киізге көтерілді. Қытай императоры, Жоңғария хандығы, Орта Азия мемлекеттері Абылайды бүкіл қазақ халқының ханы деп ресми түрле таныса, оның беделінен сескенген Ресей мемлекеті Орта жүз ханы ретінде ғана құрмет көрсетіп отырған. Қазақ Ордасын бөлшектеуді көздеген. Бұл кезеңде Абылай Қазақ хандығының күшін біріктіріп, әскери жағынан қуатты мемлекетке айналдырады.

**Сырым Датұлы
(1712-1802)**

Симбирск

Оренбург

Илецк қаласының

Кіші /3

Сырым Датов
1783-1797 жж.

Джунгар

Каспийское море

Аральское море

Ургенч

Хива

Бухара

Самарканд

Кашгар

Балхаш

Талас

Туркестан

Сыр-Дарья

Амударья

Малайя Бухара

**Кенесары Қасымұлы
(1802-1847)**

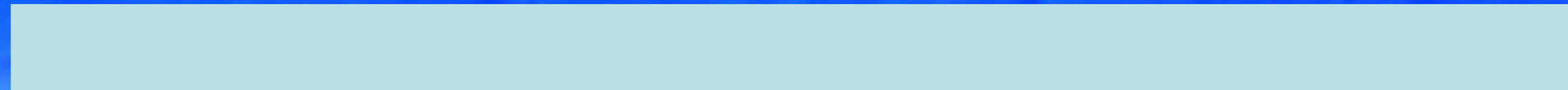
Кенесары Қасымұлы – хан, қазақтардың патшалық Ресей мен Қоқан хандығына қарсы ұлт-азаттық қозғалысының басшысы.

КЕНЕСАРЫ ҚАСЫМУҒЫ БАСТАҒАН КӨТЕРІЛІС (1837-1847 жж.)

Сабақтың барысы

1. Көтерілістің
себептері, мақсаттары

$$\begin{array}{r} 2 \\ \hline 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 3 \\ \hline 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 4 \\ \hline 0 \end{array}$$

2. Хан Кене

$$\begin{array}{r} 20 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 30 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 40 \end{array}$$

3. Көтерілістің барысы

$$\begin{array}{r} 2 \\ \hline 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 3 \\ \hline 0 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 4 \\ \hline 0 \end{array}$$

4. Көтерілістің
жеңілу себептері

$$\begin{array}{r} 20 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 30 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 40 \end{array}$$

Көтерілістің себептері

Қозғаушы күштері, сипаты

Көтерілістің басты мақсаттары

Кенесары Қасымұлы – батыр, қолбасшы, мемлекет қайраткері

Қазақ хандығының қалпына келтірілуі

Ханның алым-салық жəне сауда саттық саясаты.

Көтерілістің басталуы

**Қарулы күштердің құрылуы.
Патша үкіметінің жазалау
әрекеттері.**

Долгов және Герн елшілерінің Кенесары ордасына келуі

Кенесарының Қоқан хандығымен күресі және ұлы жүз аумағына шегінуі

Көтерілісшілердің Қырғыз жеріндегі қыймылдары

Көтерілістің жеңілу себептері, тарихи маңызы

Кенесары Қасымұлының өмірі мен қызметі болашақ ұрпаққа өшпес өнеге.

- Деректер көзімен.

Тұлғаны таны

- 1382 жылы Алтын орданың ханы Тоқтамыс Мәскеуді өртеп жіберді. Оның мақсаты елінің билігін нығайтып, қарсыластарының алдында күштілігін дәлелдеу. Арада 500 жылдай уақыт өткеннен кейін тағы бір қала Мәскеудің күйін кешті.
- Сұрақ:Өртенген қай қала? Оны өртеген адамның мақсаты қандай?

- Жауабы:
- Ақмола бекінісі. 1838 жылы 26 мамырда Кенесары Қасымұлы патшаның отарлау сайысатына қарсылығын осылай бастады.

- Аблай ханның ұрпағы, тарих ғылымының докторы. “XIX ғасырдың 20-40 жылдарындағы Қазақстан” – деген еңбегінде Кенесары Қасымұлы бастаған көтерілісті ашып жазғаны үшін 25 жылға бас бостандығынан айырылған кім?

- Жауабы:
- Ермұхан Бекмаханов

Е. БЕКМАХАНОВ

Казахстан
в 20-40 годы
XIX века

ИЗДАТЕЛЬСТВО «КАЗАХ УНИВЕРСИТЕТИ»
АЛМА-АТА, 1992

Istoriofil

Ашық сабақтар

- Ол өз кезінде өте білімді, Түркістан қаласы маңындағы Қарнақ медресесінде білім алған. Өз замандастарының айтуынша аласа бойлы, өте жігерлі адам болған. Ш. Уалихановтың мәліметі бойынша
- 12 әйелі, 30 баласы, 40 қызы болған. Жоңғарлардың атақты қонтайшысы Қалдан-цереннің баласымен жекпе-жекте жеңіп оны өлтірген

- Жауабы:
- Аблай хан.

Цифрлар сөйлейді

1.1837-1847ж.ж	1. 1783-1797ж.ж	1.1773-1775 ж.ж
2.1822ж	2. 1824 ж	2.1802 ж
3.1837 ж	3. 1841 ж	3. 1843 ж
4.1838 ж тамыз	4. 1841 ж	4. 1845 ж ақпан
5. 1838 ж	5. 1840 ж	5. 1842 ж
6. 1847ж	6. 1844 ж	6.1842 ж
7. 20 мың	7. 300	7. 10 мың

Бекіту

I топ:

Кенесары Қасымұлы көтерілісінің себептері неде?

II топ:

Кенесары Қасымұлы көтерілісіні мақсаты неде?

III топ:

Кенесары Қасымұлы көтерілісіне кімдер қатысады?

1. Патша үкіметі жерлерді жаппай тартып ала бастады

2. Хан билігінің жойылуы наразылық туғызды

Көтерілістің себептері

3. Алым- салық түрлері көбейе түсті

4. Патша үкіметінің әскери отрядтары шабуыл жасап күн көрсетпеді

**1. Жерлерді
өздеріне
қайтару**

**2.
Округтерді
тарату**

**Көтерілістің
мақсаты**

**3. Алым-салықтарды
жою**

**Қозғауш
ы
күштер:**

**Қарапайым
көшпелелер**

**Старшындар
Билер,
Сұлтандар**

**Батырлар
жетекшілік
етті**

Сөздердің мағнасын аш.

- Зекет
- Ұшыр
- Баж салығы
- Мыңбасылар
- Айырым

- Зекет- мал өсірушілерден алынатын салық
- Ұшыр- диқандардан алынатын салық
- Баж салығы-көпестердің сауда кереуендерінен алынатын салық
- Мыңбасылар ерекше көзге түскен сарбаздар
- Айырым- хан әскері.

Сырым мен Кенесары көтерілісінің салыстырмалы сипаты. “Венн диаграммасы”

**Кенесары Қасымұлы бастаған
көтерілістің**

**Сырым Датұлы бастаған
көтерілістің**

**Феодалдық топтардың
Кенесарыны қолдамауы**

**Қоқандықтардың
тепкісіндегі қазақтарды
азат ету.**

**Бүкіл Қазақстанды
қамтыған ұлт-азаттық
қозғалыс**

**Қазақ өлкесіндегі ең ұзақ
көтеріліс 10 жылға
созылды**

**Кіші жүзді - Еділ-Арал
теңізін қамтыған**

**Қазақ феодалдарының
арасындағы алауыздық
және ру аралық
қайшылықтар**

**Еділдің шығысындағы ірі
халықтық сипаттағы
қозғалыс.**

**Қазақ өлкесіндегі ең ұзақ
көтеріліс 14 жылға
созылды.**

Қорытынды

1843 – 1844 ж. жазы –
Екатерина станицасы
Ор қамалы

1838 ж. 26 мамырда –
Ақмола приказын

1841 ж. күзде
Ақ-Мешіт

Созақ

1847 ж. қырғыз
манаптарының
әскерімен

ПАРИЖ, 22 қараша (Синьхуа) – Бейсенбі күні Халықаралық көрмелер бюросы Қазақстанның елордасы Астананы Халықаралық EXPO-2017 көрмесін өткізу сайысында жеңіске жеткенін жариялады.

Үйге тапсырма:

**Кенесары Қасымұлының өмірімен
байланысты қосымша мәліметтер
оқып келу.**

